

1. Shrnutí

Výsledky sčítání lidu, domů a bytů k 26. březnu 2011 ukázaly změny v demografické, sociální i ekonomické struktuře jak v kraji jako celku, tak v jeho jednotlivých regionech.

- Pro sídelní strukturu Královéhradeckého kraje je typická stabilita od počátku devadesátých let. Podle velikosti je zde velký počet malých a středních sídel a spíše venkovský charakter osídlení s nízkým stupněm urbanizace. V kraji je 448 samosprávných obcí již od roku 1995 a k datu sčítání mělo 48 obcí statut města. Vzhledem k neměnnému počtu obcí nedošlo k výrazným změnám ve vývoji sídelní struktury ani podle velikostních skupin obcí oproti sčítání v roce 2001. Největší změna nastala ve skupině nejmenších obcí do 199 obyvatel, kterých ubylo a naopak vzrostl počet obcí s 200–499 obyvateli. Větší hustotou zalidnění se vyznačují vnitrozemské části kraje, v pohraničních horských a podhorských oblastech je stále nízká. Po celá desetiletí směřovalo obyvatelstvo kraje do měst, ale od nového tisíciletí došlo ke snižování počtu obyvatel velkých měst, především vlivem vystěhování části obyvatel do okolních obcí.
- V kraji byl obnoven nárůst počtu obyvatel. Podle výsledků sčítání 2011 bylo přihláшено k trvalému pobytu na území Královéhradeckého kraje celkem 554 155 obyvatel, proti předchozímu sčítání v roce 2001 to bylo o 3,4 tisíce osob více. Mírný přírůstek je dán kladným saldem stěhování (v letech 2003–2008) a v období 2007–2010 i převahou počtu narozených nad zemřelými.
- V souladu s mezinárodním doporučením byly výsledky sčítání zpracovány podle místa obvyklého pobytu obyvatel. Královéhradecký kraj měl ke dni sčítání podle obvyklého pobytu celkem 547 916 obyvatel, rozdíl mezi počtem obyvatel s trvalým a obvyklým pobytem činil 1,1 % a patřil mezi kraje k nejmenším. Cizinců žilo v kraji v době sčítání 13,6 tisíce osob, především občanů Ukrajiny, Slovenska, Polska a Vietnamu, jejich podíl (2,5 %) patřil mezi kraje k nižším.
- Věkové složení obyvatelstva kraje doznalo významných změn za poslední čtyři desetiletí. Výrazně klesl podíl dětské složky populace, od minulého sčítání na 14,4 %, klesl podíl obyvatel ve věku 15–64 let (68,4 %) a mezi kraji to byl podíl nejnižší. Naopak podíl obyvatel ve věku 65 a více let dále vzrostl (16,8 %) a mezi kraji byl nejvyšší. Průměrný věk se zvýšil na 41,6 let v roce 2011 a byl nejvyšší mezi kraji ČR.
- Obdobně jako v celé České republice vzrostl v kraji podíl svobodných a rozvedených osob na úkor ženatých a vdaných. Mladí lidé odkládají sňatky do pozdějšího věku nebo spolu žijí bez uzavření manželství. Stále častější je soužití nesezdaných párů (faktická manželství), kterých bylo v kraji zjištěno celkem 12,2 tisíc párů, jejich počet se proti roku 2001 zhruba zdvojnásobil.
- Potvrdily se nové tendence života mladých lidí po roce 1989 – uzavírání sňatků a rození dětí se odkládalo do vyššího věku, což způsobilo výrazný pokles úrovně plodnosti a růst průměrného věku matek. Značně vzrostla i intenzita plodnosti mimo manželství. V kraji připadlo na 1 000 žen ve věku 15 a více let 1 630 živě narozených dětí. Větší počet dětí měly ženy s nižší úrovní vzdělání a věřící.
- Území kraje zůstává národnostně stejnorodé. Výsledky sčítání 2011 jsou ovlivněny tím, že více než čtvrtina obyvatel využila práva národnost neuvést. Českou národnost uvedlo 95,6 % obyvatel kraje, kteří národnost vyplnili. Nejpočetnějšími národnostními menšinami byli občané slovenské (5,6 tis. osob), ukrajinské (2,1 tis. osob) německé a polské národnosti (shodně po 1,3 tis. osob).
- Stále silné pouto k místu svého narození přetrvává, 45,6 % obyvatel kraje žije ve své rodné obci. Muži mají větší fixaci na místo narození, ženy ve větší míře následují po sňatku manžela do místa bydliště.
- K náboženskému vyznání se v kraji vyjádřilo 46 % obyvatel. K věřícím občanům se přihlásilo 16,5 % obyvatel kraje (30,4 % těch, kteří na otázku odpověděli). Bylo to 9. pořadí mezi kraji ČR. Z celkového počtu věřících, kteří se přihlásili k víře, jich dvě třetiny uvedli římskokatolické vyznání. S rostoucí velikostí obce se podíl nábožensky založených obyvatel snižuje.
- V období od posledního sčítání došlo k dalšímu nárůstu vzdělanostní úrovně obyvatel kraje. Poklesl podíl obyvatel se základním vzděláním a bez vzdělání, zvýšil se podíl osob s maturitou a vysokoškolským vzděláním. Vliv na tento vývoj měl jednak zájem mladých lidí o vzdělání s lepší perspektivou uplatnění na trhu práce a také úbytek starší generace, která měla v průměru nižší úroveň vzdělání. Podobně jako v ostatních krajích se osoby s vyšším vzděláním soustřeďují do větších měst, kde mají možnost získat odpovídající zaměstnání.
- Podíl obyvatel ekonomicky aktivních v kraji klesá. Vedle stárnutí populace kraje to souvisí i s vyšším podílem studujících na středních a vysokých školách. Míra ekonomické aktivity (59 %) je výrazně pod průměrem ČR, mezi kraji je to čtvrtá nejnižší hodnota.

- V podílu zaměstnaných osob (54,1 %) se projevuje nižší míra nezaměstnanosti, která patří mezi kraje k nejnižším. Vlivem stárnutí populace téměř polovinu z ekonomicky neaktivních osob v kraji tvořili nepracující důchodci (49,6 % – druhý nejvyšší podíl po kraji Plzeňském).
- V období 2001–2011 se dále rozvíjel podnikatelský sektor. Podíl zaměstnavatelů (3,5 %) a osob samostatně činných (12,9 %) na celkovém počtu zaměstnaných v kraji se pohyboval kolem průměrných hodnot za ČR.
- Ve struktuře zaměstnaných podle odvětví ekonomické činnosti si rozhodující postavení v kraji udržel průmysl (28,8 % osob se zjištěným odvětvím), následovala odvětví obchod a opravy motorových vozidel (9,7 %), zdravotní a sociální péče (7,0 %) a stavebnictví 6,4 %. Na zemědělství a lesnictví připadá 3,5 %, to je pátý nejvyšší podíl mezi kraji ČR. V kraji došlo k odlivu zaměstnaných z výrobních odvětví do oblasti služeb, podobně jako tomu bylo v celé republice.
- Do zaměstnání z kraje více lidí vyjíždělo než dojíždělo (o 3 tisíce osob), obdobně tomu bylo i v ostatních krajích s výjimkou Hl. města Praha. Z obce bydliště vyjížděly za práci více než dvě pětiny zaměstnaných, pracovní mobilita mužů byla vyšší než žen. S rostoucí velikostí obce se podíl vyjíždějících osob snižuje v souvislosti s množstvím pracovních příležitostí.
- Počty hospodařících domácností za posledních padesát let neustále rostou a jejich počet se zvýšil nejvíce v sedmdesátých a poté v devadesátých letech, od minulého sčítání jen o 1,5 %, což představuje více než 3 tisíce domácností. Dochází však k jejich zmenšování. V roce 1970 tvořilo jednu domácnost v průměru 2,7 osob, v roce 2011 to byly 2,4 osoby. Souvisí to se změnami ve struktuře domácností, kdy výrazně ubývají úplné rodiny s vyšším průměrným počtem členů v domácnosti.
- Přibývá především domácností jednotlivců, jejichž počet vzrostl za deset let o 8,5 % a tento trend je dlouhodobý. Naopak počty domácností tvořených 1 rodinou mají klesající tendenci až v posledním desetiletí, kdy jejich počet klesl o 5,7 %. Klesá podíl úplných rodin ve prospěch neúplných. Podobně klesá podíl rodin se závislými dětmi ve prospěch bez závislých dětí. Na změny ve struktuře domácností působí zejména trend zakládání rodiny v pozdějším věku. To souvisí s většími možnostmi vzdělávání a cestování, snahou vytvořit ekonomické zázemí a v neposlední řadě získat samostatné bydlení.
- V posledních 10 letech se v souvislosti s vývojem porodnosti změnilo složení úplných rodin se závislými dětmi. Poměrně stabilní je zastoupení rodin se dvěma dětmi, naproti tomu podíl rodin s 1 dítětem se neustále zvyšuje, snižuje se však podíl rodin se 3 dětmi. V neúplných rodinách se závislými dětmi jsou nejčastěji zastoupeny rodiny s 1 dítětem. V čele neúplných rodin stojí většinou matka.
- Z vybavenosti bytových domácností bylo zjišťováno pouze vybavení počítačem a připojení k internetu. V kraji bylo vybaveno počítačem 56,5 % bytových domácností a 53,1 % jich mělo připojení k internetu. Počítače pronikly rychleji do velkých měst, kde je rovněž větší podíl domácností připojen na internet.
- Domovní fond kraje byl tvořen ze čtyř pětin obydlými domy, podle druhu domu pak z 88 % rodinnými domy. V období 2001–2011 celkový počet domů vzrostl o 6,4 %, počet obydlých domů stoupl o 7,9 %. Počet neobydlých domů spíše stagnoval, podíl neobydlých domů na domech celkem se dokonce mírně snížil. Více než polovina neobydlých domů sloužila k rekreaci.
- Průměrné stáří obydlých domů bylo v kraji 52 let. Z hlediska vlastnictví bylo 85 % domů ve vlastnictví fyzických osob, stát nebo obec vlastnily pouze 2,6 % domů. Téměř 90 % domů bylo postaveno z kamene, cihel a tvárnic, technická vybavenost domů se zvyšovala se stoupajícím počtem obyvatel v obcích.
- Bytový fond v kraji tvořily z 83 % obydlé byty a ze 17 % byty neobydlé. V posledním desetiletí se počet bytů celkem zvýšil o 7,6 %, počet obydlých bytů vzrostl o 5 %, počet neobydlých bytů o 20 %. Podíl neobydlých bytů v kraji byl jeden z nejvyšších v ČR, každý třetí neobydlý byt sloužil k rekreaci. V soukromém vlastnictví (ve vlastním domě nebo v osobním vlastnictví) se nacházely více než tři pětiny obydlých bytů, počet bytů v osobním vlastnictví se od roku 2001 zdvojnásobil. Téměř jedna třetina bytového fondu byla postavena nebo rekonstruována v posledních třiceti letech.
- Vybavení bytů v kraji vodovodem, teplou vodou, splachovacím záchodem a koupelnou bylo více než 90%, naopak podíly bytů vybavených plynem (56 %) a připojených na kanalizační síť (72 %) byly výrazně pod republikovým průměrem. Podmínky standardního bydlení splňovalo v kraji 92 % obydlých bytů, bytů se sníženou kvalitou bylo sečteno 5 %, nejvyšší podíly bytů se sníženou kvalitou byly zaznamenány v malých obcích. Na jeden obydlý byt v kraji připadalo v průměru 2,48 osob, obytná plocha na jeden byt činila 66,1 m². Tyto charakteristiky úrovně bydlení dosahovaly nadprůměrných hodnot u bytů v rodinných domech, naopak byty v bytových domech nedosáhly na hodnoty krajského průměru.